

פרד"ס כיבוד דוד

מס' 100

ע"ש דוד שלמה בן רינה ז"ל
ראש-הכולל הרב אורי פולק שליט"א

פרשת נשא – פשט - באתי לארמוני

כל העולם שתק כשניתנה התורה

כותב המדרש שמות ר כט ט אמר רבי אבהו בשם ר' יוחנן כשנתן הקב"ה את התורה צפור לא צווח עוף לא פרח שור לא געה כל בעלי החיים דמו מהשמעת קול אופנים שבמרכבת הכבוד לא עפו שרפים הסובבים את כסא הכבוד לא אמרו קדוש קדוש הים לא נזדעזע הבריות לא דברו אלא העולם שותק ומחריש ויצא הקול "אנכי ה' אלוקיך" וכן הוא אומר דברים ה' "את הדברים האלה דבר ה' אל כל קהלכם קול גדול ולא יסף" אמר ר' שמעון בן לקיש מהו ולא יסף אלא כשאדם קורא לחברו יש לקולו בת קול הד קול חוזר שפגע בעצם וחוזר לאחור והקול שהיה יוצא מפי הקב"ה לא היה לקולו בת קול ואם תמה אתה על דו ההשתקה וההדממה הרי אליהו כשבא לכרמל כנס כל הכמרים ואמר להם (מ"א יח) "קראו בקול גדול כי אלוקים הוא" מה עשה הקב"ה הדמים כל העולם והשתיק העליונים והתחתונים והיה העולם תוהו ובוהו כאלו לא היה בריה בעולם שנאמר שם אין קול ואין עונה ואין קשב שאם ידבר הם אומרים הבעל עננו על אחת כמה וכמה כשדבר הקב"ה על הר סיני השתיק כל העולם כדי שידעו הכריות שאין חוץ ממנו ואמר "אנכי ה' אלוקיך"

וישנן העולמות מקול ה' שלא פסק אלא נובע תמיד כותב המדרש (ילקוט שמעוני א א) בעשרה מאמרות נברא העולם ומה תלמוד לגמר והלא במאמר אחד היה יכול להבראות אלא להיפרע מן הרשעים שמאבדין את העולם שנברא בעשרה מאמרות גליתן שכר טוב לצדיקים שמקיימין את העולם שנברא בעשרה מאמרות ומרכז ותמצית התורה הן עשר הדברות שנתנו את המהות הפנימית של העולם דהיינו המאמרות והדברות הם מקולו של הקב"ה אלא שבחסידות מבואר שעשרת המאמרות הם כביכול דיבורים מהשפה ולחוץ ואילו עשרת הדברים הם דיבור מעומקא דליבא וכתב השל"ה הקדוש בראשית פרשת בראשית תורה אור זת"ד האריך הזוה"ק לבאר כי י' דברות מכוונות לי' מאמרות ועל זה נאמר (במדבר ז פו) "עשרה עשרה הכף בשקל הקודש" כי עשרה דברות ועשרה מאמרות ביחד הם כ"ף שהיא עשרים והכל אחדות אחד כי יו"ד במילואה עולה כ"ף והדביקות בהם עשרה מאמרות עשר הדברות הם ישראל כי בעשר מאמרות נברא החומר הגשמי ובעיקר האדם "ואתם קרוים אדם ואין אומות העולם קרויים אדם" ובעשר הדברות הם חיותה של נשמת ישראל כמך שנאמר (דברים ד ד) "ואתם הדבקים בה' אלוקיכם" דהיינו דבקים בעשרת מאמרותיו ונעשר דיבורותיו דרעוך חז"ל שבת פח א יום הששי מודגש דה"א הידיעה כל ו' ימי בראשית תלויין ועומדים עד ו' בסיון

ועל כך כותב הזוה"ק (ח"א מז) זת"ד יום הששי מה שונה בכל הימים שלא נאמר בהם ה"א אלא כאן כאשר השתכלל העולם התחברה הנקבה בזכר בחבור אחד ה' בששי שהוא בחינת וא"ו בחינת זכר להיות הכל אחד "ויכלו" פירושו נעשו הכל אחד התכללו מהכל והשתלמו בכל.

ואם כן ה"א רמז לעולם הזה שנברא בעשרה מאמרות כמ"ש שהעולם הזה נברא בה"א בסוד "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם" בה"א בראם ואילו הוא"ו רמז לעשרה דברות שהיו על הלוחות שהיה אורכם כמובא במדרש שמו"ר כח א ששה טפחים ואם כן יום השישי שהוא ו' סיון בא וחיבר את הזכר בנקבה עשר הדברות עם עשרת המאמרות.

בברכת שבת שלום וחג שמח
הרב אורי פולק שליט"א

למני השבת:

פּשט - המשך

ובפרקי ר' עקיבא שואל מאי דכתיב "ויהי ערב ויהי בקר יום הששי" ה"א יתירה למה לי מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית ואמר להם אם ישראל מקבלים את התורה אתם מתקיימים ואם לאו אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו

תכלית הבריאה קיום התורה הקדושה ועל תנאי זה ולזה התכלית נבראו שמים וארץ וכשישראל מקיימים את התורה הם וכל שאר הנבראים ראויים לקיום ואם לאו הנה שורת הדין נותנת להם שישובו אל האפס וההעדר אשר באו ממנו וזאת הסיבה שעשרת הדברות החלו באות א' של "אנכי ה'" כי אות א' מורכבת מב' יודי"ן וא"ו שביניהם המחברם והנה הוא"ו היא ששי בסיון שבו נתנה תורה וי' העליון הוא י' הדברות וי' התחתון י' מאמרות שנברא בהם העולם והוא"ו באמצע אפשר לפרש גם ו' ימי בראשית והכל מתחבר על ידי תורה בז' כזה

רמז - רבנו בחיי

שְׂמֵחָה לְצַדִּיק עֲשׂוֹת מְשֻׁפֵּט וּמִחְתָּה לְפֹעֲלֵי אֶוֹן (משלי כא, טו)

שלמה המלך ע"ה הודיענו בכתוב הזה כי המשפט שבו קיום העולם הוא מחתה ופחד אצל הרשעים ושמחה אצל הצדיקים, וידוע כי לשון שמחה יותר גדול מן הגילה והרינה והמשוש, והוא שכתוב: (שם כג, כד) "גיל יגיל אבי צדיק ויולד חכם ישמח בו", הזכיר לשון גילה אצל הצדיק, והשמחה שהיא יותר גדולה אצל החכם אשר בו שתי המעלות: חכם וצדיק, כי אין שלמה ע"ה משבח חכם רשע.

וזוהו שכתוב: (תהלים לב, יא) "שמחו בה' וגילו צדיקים והרנינו כל ישרי לב". צרף בכתוב הזה שלש לשונות של שמחה והם: "שמחה", "גילה", "רינה", והזכיר תחלה השמחה שהיא גדולה ויחס אותה לשם יתעלה לרוב מעלתה, כי לא אמר "שמחו וגילו בה' צדיקים".

וביאור הכתוב: כי הצדיק ישמח בהעשות משפט בעיר וכשאינו ביניהם גזל וחמס, ואם עושק רש וגזל, משפט וצדק תראה במדינה ידאג ויאנח על זה כי כן מדתו של צדיק. "ומחתה לפועלי און", עשות משפט הוא מחתה ויראה ופחד לפועלי און, כי יראו לנפשם כאשר יוכיחו בעיר עושי רשעה, והענין להם למחתה פן יענשו על מעשיהם הרעים. ואם כן באר לך הכתוב כי עשית המשפט שהוא מחתה לפועלי און הוא שמחה אצל הצדיק.

והנה שלמה ע"ה כוון בזה להודיענו שיתחייב האדם להיותו שמח במצות כשיעשה אותן או יראה אחרים עושין, וזהו שאמר: "עשות משפט", ולא אמר "עשותו משפט". וידוע כי השמחה במעשה המצות מצוה בפני עצמה, וכשם שהמצוה עבודה לשי"ת כך השמחה על המצוה נקראת עבודה, וכן כתיב: (דברים כח, מז) "תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה", והוא שכתוב: (תהלים ק, ב) "עבדו את ה' בשמחה", באר כי השמחה שלמות העבודה. ועל כן היה ענין השיר במקדש ובמשכן בשיר הפה והכלי שהוא מביא נפש האדם לדרך השמחה.

ומכאן אמר הכתוב בלויים: "לעבוד עבודת עבודה", ודרשו רז"ל: (ערכין יא א) אי זו עבודה לעבודה, הוי אומר זה השיר, כי היו הלויים מוזהרין ומצוים לשורר ולעורר השמחה על מצות הקרבן כדי להיות מעשה המצוה בשמחה. ומן הידוע כי עיקר זמנו ותקפו של אדם בתכונת כח הקול ובטורח המלאכות הוא מזמן שלשים שנה עד חמישים, וכמו שאמרו: (אבות ה, כא) בן שלשים לכה, ומן החמשים ואילך הכח תשש והקול נפסק והלוי נפסל, כי איך ישיר את שיר ה' כיון שנפסק קולו ונשתנה, וזהו ששנינו: (חולין כד א) לויים במומים כשרים בשנים פסולים, ועל זה אמר הכתוב: (במדבר ח, כה) "ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבודה ולא יעבוד עוד", ומפני זה נצטוו הלויים להמנות מבן שלשים ועד בן חמשים שהוא זמן עבודתם.

וזוהו שכתוב: נשא את ראש בני גרשון גם הם לבית אבותם למשפחותם, מבן שלשים שנה ומעלה עד בן חמשים שנה. אמר "גם הם" כלומר כמו שנשאת בני קהת, כי כן הזכיר בפרשה של מעלה, ולפי שהיו בני קהת ראשונים במעלה שהיו נושאים כלים המקודשים, לכך צוה למנותן תחלה אע"פ שגרשון היה הבכור.

וכבר הזכרתי בסדר של מעלה כי כשם שהיו ישראל במדבר ארבע דגלים לארבע רוחות העולם, כן היו הלויים ארבע חלקים לארבע רוחות העולם, כי משה ואהרן ובניו במזרח, ובני גרשון במערב, ובני קהת בדרום, ובני מררי בצפון.

מדרש רבה במדבר פרשה ו פרשה ו א נשא את ראש בני גרשון וגו' הה"ד (משלי ג) יקרה היא מפנינים וכל חפציך לא ישוו בה תנין תמן חכם קודם למלך ישראל מת חכם אין לנו כיוצא בו מלך ישראל שמת כל ישראל ראויין למלכות המלך קודם לכהן גדול שנאמר (מ"א א) ויאמר המלך להם קחו עמכם את עבדי אדוניכם וגו' כ"ג קודם לנביא שנאמר (שם) ומשח אותו שם צדוק הכהן ונתן הנביא צדוק קודם לנתן ר' הונא בשם ר' חנינא אמר נביא כופף ידיו ורגליו ויושב לו לפני כהן מה טעם דכתיב (זכריה ג) שמע נא יהושע הכ"ג וגו' יכול בני אדם הדיוטות היו ת"ל (שם) כי אנשי מופת המה ואין מופת אלא נבואה שנאמר (דברים יג) ונתן אליך אות או מופת משוח בשמן המשחה קודם למרובה בגדים נביא קודם למשוח מלחמה משוח מלחמה קודם לסגן קודם לראש משמר ראש משמר קודם לראש בית אב ראש בית אב קודם לאמרכל אמרכל קודם לגזבר גזבר קודם לכהן הדיוט כהן הדיוט קודם ללוי לוי קודם לישראל לישראל לממזר ממזר לנתן נתין לגר גר לעבד משוחרר אימתי בזמן שכולן שוין אבל אם היה ממזר ת"ח קודם לכהן גדול עם הארץ שנאמר יקרה היא מפנינים סברין מימר לפדות להחיות ולכסות הא לשיבה לא אמר רבי אבין אף לשיבה מה טעם יקרה היא מפנינים אפי' מזה שהוא נכנס לפני ולפנים ד"א יקרה היא מפנינים מדבר בקהת וגרשון אע"פ שגרשון בכור ומצינו שבכל מקום חלק הכתוב כבוד לבכור לפי שהיה קהת טוען הארון ששם התורה הקדימו הכתוב לגרשון שבתחלה אמר נשא את ראש בני קהת ואחר כך אומר נשא את ראש בני גרשון וגו' היו יקרה היא מפנינים מבכור שיצא ראשון ואין פנינים אלא תחלה כמה דתימא (רות ד) וזאת לפנין בישראל :

נשא את ראש וגו' הה"ד (איוב לו) לא יגרע מצדיק עיניו וגו' אין הקב"ה מונע דוגמא ידיהו לפי שמצינו שיעקב חמד את הבכורה לשם שמים כדי שיוכל להקריב ולקחה מעשו בדמים והסכים הקדוש ברוך הוא עמו וקראו בני בכורי ונתן גדולה לבכורים שיקריבו לפניו הוי לא יגרע מצדיק עיניו ואין עיניו אלא תחתיו כמה דתימא (ויקרא יג) והנה הנגע עמד בעיניו ומהו תחתיו אלו בניו כמה דתימא (תהלים מה) תחת אבותיך יהיו בניך (איוב לו) ואת מלכים לכסא שחלק הקב"ה כבוד לבכורים ולהם ראוי מלכות ליטול שנאמר (ד"ה ב כא) ואת הממלכה נתן ליהורם כי הוא הבכור וכן בדוד הוא אומר (תהלים פט) אף אני בכור אתנהו עליון למלכי ארץ הוי ואת מלכים לכסא ויושיבם לנצח שהם היו ראויים ליטול הכהונה ומה שהלויים עושים אלולי לא חטאו במעשה העגל שבתחלה היו הבכורים מקריבי' שנאמר (שמות כד) וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עולות וגו' וכן יעקב אומר לראובן (בראשית מט) ראו בני בכורי אתה וגו' שאת זו כהונה כמה דתימא (ויקרא ט) וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם עוז זו מלכות שנאמר (ש"א ב) ויתן עוז למלכו שאלולי לא סרח ראובן במעשה בלהה היה ראוי ליטול כהונה ומלכות לפי שהיה בכור ומנין אף לעבודת הלויים היה ראויין שכן את מוצא שנכנסו פשוטי הלויים תחת בכורי ישראל שנאמר (במדבר ג) ולקחת את הלויים לי אני ה' תחת כל בכור בבני ישראל וגו' הוי ויושיבם לנצח זו היא הלוייה שהיו ראויין הבכורים ליטול כמה דתימא (ד"ה א' כ"ג) ויספרו הלויים מבן שלשים שנה ומעלה וגו' (עזרא ג) מאלה לנצח על מלאכת בית ה' וגו' ועל שבת הלוי אמר הכתוב (תהלים קא) עיני בנאמני ארץ לשבת עמדי הוי ויושיבם לנצח ויגבהו מי גרם להם לבכורים שאבדו הכבוד הזה על שנתגבהו בעצמם ועבדו לפני העגל לפיכך ואם אסורים בזיקים שנאסרו מלהקריב דבר הנעשה באש ואין זיקים אלא אש שנאמר (ישעיה נ) הן כולכם קודחי אש וגו' שהם צריכין לפדות עצמם כל אחד ואחד בחמשה שקלים כסף וליתן ללויים הרי מצינו בבכורי ישראל שירדו מגדולתם על מעשה העגל אבל בכורי הלויים שלא טעו בעגל ניתנה הכהונה לאהרן שהיה בכור ושאר בכורי הלויים לא הוצרכו לפדיון ולא לכפרה וזכו ללויים עם אחיהם ואם לחשך אדם והלא גרשון היה בכור למה הקדים הכתוב לקהת לנשיאת ראש ואחר מנה לגרשון אף אתה אמור לו לפי שקהת היה מטועני הארון ושהוא קודש הקדשים ויצא ממנו אהרן הכהן שהוא קודש הקדשים וגרשון היה קודש לכך הקדימו הכתוב לקהת ומנין את למד שגרשון לא איבד גדולתו לפי שהיה בכור שכן את מוצא כשם שאמור בקהת נשא את ראש בני קהת כך אמור בגרשון נשא את ראש בני גרשון ומהו שאמר הכתוב גם הם שלא תאמר שלכך מנה בני גרשון שניים שהם פחותים מבני קהת לאו אלא כתב גם הם שאף בני גרשון כיוצא בהם של בני קהת אלא שהקדימו הכתוב כאן בשביל כבוד התורה אבל במקומות אחרים הקדים לגרשון תחלה לקהת :

ויפקד משה ואהרן מיד עשו משה ואהרן ופקדו את בני הקהתי תחלה כשם שאמר להם הקב"ה ומנין שאמר הקדוש ברוך הוא לשניהם שיפקדו אותם שנאמר (במדבר ה) וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר נשא את ראש בני קהת מפני מה נאמר דבור בקהת ובגרשון מה שלא נאמר במררי כדי לחלוק כבוד לגרשון על שהיה בכור ולהקישו לקהת למה לא נאמר ואל אהרן בדבור פרשת בני גרשון כשם שנאמר בפרשת בני קהת לפי שאהרן ממועט הוא מכל הדברות שנאמר למשה שלא דברה שכינה עם אהרן ולמה יש מקומות הרבה שכתב בהן אהרן לא שהיה הדבור עם אהרן אלא כל פרשה שהיה אהרן צריך לה כתיב בה אהרן לאמר הקב"ה אמר למשה כדי שיאמר לאהרן לכך נכתב אהרן בדבור בני קהת לפי שכל משא בני קהת וכל עבודתם היו נותנים להם אהרן ובניו שהם לא היו רשאים ליגע בארון ובכל הכלים עד שאהרן ובניו היו מכסים אותם כמה דתימא (שם ד) וכלה אהרן ובניו לכסות את הקודש וגו' לכך כתיב בדבור פרשת בני קהת אהרן שהוא היה מצווה על עבודתם ועל משאם אבל בבני גרשון אין את מוצא שיעשה שם אהרן כלום אלא על פיו היו עושין בני גרשון כל מה שהיו עושין ומעשיהם ביד איתמר שהוא היה נותן לכל אחד ואחד עבודתו ומשאו לכך לא נכתב אהרן בדבור פרשת בני גרשון :

השוואת עשרת המאמרות לעשר הדברות

כפי הידוע ישנו קשר בין העשרה המאמרות לעשר הדברות ובודאי ששינו קשר נוסף בפנימיות וגם קשר בין כל מאמר לדיברה כפי שמרחיב הזוה"ק (ח"ג יא וזת"ד) רבי שמעון אומר כתיב (במדבר פו) "עשרה עשרה הכף בשקל הקדש" עשרה עשרה למה כפל הכתוב עשרה עשרה אלא עשרה למעשה בראשית ועשרה למתן תורה עשרה מאמרות במעשה בראשית ועשר דברות במתן תורה.

במה מדובר כאן איזה קשר יש בין מעשה בראשית למתן תורה לפי שלא נברא העולם אלא בשביל התורה וכל זמן שישראל עוסקים כתורה העולם מתקיים וכל זמן שישראל מתבטלים מן החררה מה כתיב (ירמיה לג כה) "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי".

בוא וראה עשרה מאמרות. למעשה בראשית כדתן בעשרה מאמרות נברא העולם עשרה מאמרות למתן תורה אלו עשרת הדברות צריך להקדים ולומר כי יש כמה דרכים בחז"ל למנות את העשרה מאמרות יש מאן דאמר כי "בראשית" גם הוא מאמר למרות שלא כתב "ויאמר אלוקים" לפניו הוא מאמר כללי שברא את הכל והכל נפרט ביתר המאמרות ושיטת הזוהר לקמן לא למנות את בראשית כמאמר ולמנות את "לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר" כמאמר וכפי המבואר בטבלה

עשרה מאמרות	עשרת הדברות	סיבת הקשר
יהי אור	אנכי ה' אלוקיך	שפע ה' נמשל לאור
יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים	לא יהיה לך אלוקים אחרים על פני	אין מים אלא תורה וצריך הבדלה בין מים המרים למים הטובים כי מים המרים הם אלוקים אחרים ולא יהיה לך אלוקים אחרים על פני
יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד	לא תשא את שם ...	איסור שבועת שקר משום שהיא מפרידה את השכינה מהקב"ה ובמאמרות כתוב שכל השפע ימשך למקום אחד
תדשא הארץ דשא עשב	זכור את יום השבת ...	הארץ היא השכינה ודשא עשב הם המושפעים ממנה ומתי משפיעה השכינה יותר ביום השבת.

זוה תרגום דברי הזוה"ק כתיב (שמות כ ב) "אנכי ה' אלוקיך" וכתיב במעשה בראשית (בראשית א ג) "יהי אור ויהי אור" זה האמונה של הקדוש ברוך הוא אור נקרא שצריך להאמין בא"ס ב"ה המשגיח בכל הנמצאים ומשפיע להם שפע על ידי הספירות הקדושות דכתיב (תהלים כז א) "ה' אורי וישעי ממי אירא" וגו' והמשיל הכתוב את הקב"ה לאור כי האור הוא הגשם הדק ביותר שיש בעולם הזה. כתיב (שמות כ ג) "לא יהיה לך אלוקים אחרים על פני" וכתיב במעשה בראשית (בראשית א ו) "יהי רקיע בתוך המים" וגו' יהי רקיע אלו ישראל דאינון החלק של הקדוש ברוך הוא שאחוזים במקום ההוא שנקרא שמים הוא זעיר אנפין וזה הסוד

פעם אחת שלח רבי ייסא סבא לרבי אלעאי אמר הרי שאר עמים נתן אותם הקב"ה לשרים ממונים השולטים עליהם ישראל באיזה מקום נתן אותם הקב"ה כלומר באיזה ספירה הם מושרשים שלח לו שם יז "ויתן אתם אלוקים ברקיע השמים" והרקיע הוא כינוי לזעיר אנפין ויפה שלח לו "בתוך המים" שציוה הקב"ה לרקיע שיקרש בתוך המים העליונים ופירוש בין דברי תורה ויהי מבדיל בין מים למים בין הקדוש ברוך הוא שנקרא באר מים חיים ובין עבודה זרה שנקראים ירמיה ב יג "בורות נשברים" וגו' דאינון מים המרים מים עכורין מכונסים סרוחים ומטונפים ועל זה

ישראל קדושין מבדילין בין מים למים כתיב (שמות כ ז) "לא תשא את שם ה' אלוקיך לשוא" וכתיב במעשה בראשית (בראשית א ט) "יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד". בוא וראה כל מי שנשבע בשם הקדוש לשקר כאילו הפריש אימא היא השכינה הקדושה ממקומה למעלה וכתרים קדושים לא מתיישבים במקומם הם הספירות הקדושים, כמה שאתה אומר (משלי טז כח) "ונרגן מפריד אלוף" ואין אלוף אלא קודשא בריך הוא, וכתיב שם "יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד" לא תגרום פרוד בשביל שבועת שקר ודהו "אל מקום אחד" שמימי השפע יקוו אל מקום האחדות והייחוד כמך שצריך כמקום האמת ולא במקום אחר לשקר. ומהו שקר הוא שהולכים מים למקום אחר שלא שלו ממינו שהולכים מימי השפע הקדושים למקום הסט"א שאיד מקומו.